

yıl / year: 17 • sayı / issue: 34 • kış / winter 2019 • s./p. 607 - 616

Vefeyât
Obituary

Muhterem Hocam Prof. Dr. Ahmet Önkal

MAŞİDE KAMİT

Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi Anabilim Dalı
kamitmaside@hotmail.com | [orcid.org/ 0000-0002-1337-3266](https://orcid.org/0000-0002-1337-3266)

Geliş Tarihi / Received: 03.12.2019 • Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 18.12.2019

Atıf / Cite as

Kamit, Maşide. "Muhterem Hocam Prof. Dr. Ahmet Önkal". *İstem*, 17/34 (2019): 607-616.
<https://doi.org/10.31591/istem.654640>

Allah Rasûlü'nün sîret ve davetini anlama ve anlatmaya adanmış bir
ömür!...

İnsanın bu dünya yolculuğunda hayatına anlam kazandıran zamanlar, mekânlar ve kişiler vardır. Öyle ki yaşamadığınızda, bulunmadığınızda veya tanımadığınızda hayatınızda bir şeylerin eksik kalacağı...

İşte Prof. Dr. Ahmet Önkal hocam da paylaştığımız zaman diliminde benim hayatıma dokunan birkaç isimden biridir. Hem de sessizce, hiç farkına varmadan gerçekleşen bu dokunuşu, yokluğunda kalan o büyük boşluk daha derinden hissettiriyor. Bilhassa birçok değerimizi kaybettiğimiz ya da insanî yönün muhafazasında bile zorlandığımız şu zamanlarda, söylem ve davranışlarıyla eşine az rastlanır bir duruşu temsil eden muhterem hocamı şükranla yâd etmeye, bize yansıyan yönlerini ve bıraktığı hatıraları gücüm nispetinde kaleme almaya çalışacağım. Sene-i devriyesinin yaklaştığı şu günlerin hissiyatıyla hocam hakkında konuşma ve yazmanın zorluğunu yaşamakla birlikte, buna vesile olan ve bu imkânı sağlayanlara teşekkürlerimi sunarım.

Muhterem Hocam Prof. Dr. Ahmet Önkal Bey ile bizzat tanışmama, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı için 2011 yılının Ocak ayında ilan edilen araştırma görevlisi kadrosuna müracaatım sebebiyle katıldığım bilim sınavı vesile oldu. Zât-ı âfîleriyle birlikte aynı kurumda çalışmama vesile olan bu sınavın neticesinin resmî olarak ilanından bir iki saat geçmişti ki telefonum çaldı. Arayan, o dönemde fakültede dekanlık görevini yürüten Ahmet Önkal hocamdı. Tüm nezaketi ve içtenliğiyle sonucu bildirip beni tebrik etti

ve sürecin nasıl işleyeceği hakkında bilgi verdi. Yeni bir şehirde, yeni bir fakülte de akademik hayatım için bir başlangıcın ve görev hayatına ilk adımın eşiğinde olmanın verdiği duygusal karmaşanın zihnimi tesir altına aldığı bu dönemde, hocamın bu samimi karşılaması verdiği karar hususunda beni cesaretlendirmişti. Nitekim bu cesaret ve tarih ilmüne olan tutkumun itici gücüyle lisans eğitimimi aldığım ve Yüksek Lisans eğitimime başladığım Osmanlı'nın ilk payitahtı olan Bursa'ya veda ederek Selçuklu payitahtı Konya'da eğitimime devam ettim.

Bursa'dan ayrılmadan önce Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki ve da ziyaretim esnasında bir hocam, *"Fakülte bünyesinde bir anabilim dalının kendine mahsus bir gelenek oluşturmuş olması, kişinin kendini iyi yetiştirmesi, huzurlu ve verimli bir çalışma süreci geçirmesi için oldukça önemlidir. Konya da böyle bir geleneğin oluşmasına imkân sağlayacak bir geçmiş ve kadroya sahiptir. Yolun açık olsun!"* cümleleriyle uğurlamıştı beni. Hocamın bu tespitinin önemini ve bu ifadesiyle tam olarak ne anlatmak istediğini göreve başladıktan bir süre sonra idrak etmiştim.

Nitekim Prof. Dr. Ahmet Önkal ve Prof. Dr. Mehmet Ali Kapar hocalarımın anabilim dalı içerisinde inşa ettikleri saygı, samimiyet ve adalet temeline dayalı anlayış ve işleyiş, anabilim dalında geçmişten bugüne imrenilen bir geleneğin oluşumunda etkili olmuştur. Hatta bu anlayışın anabilim dalındaki en bariz tezahürü, farklı anabilim dallarında yer alan hocalarımızın da dikkatini çekip zaman zaman dillendirdikleri bir husus olan, hocalarımızın ilişki ve faaliyetlerinde kendini gösteren samimiyet, disiplin, uyum ve ahenktir. Bu işleyiş ve anlayışın sürekliliğini sağlayan ise Ahmet Önkal ve Mehmet Ali Kapar hocalarımın nevi şahıslarına münhasır vasıflarının aynı zamanda bir model ve örnek oluşturmalarıdır.

Ahmet hocamın dikkat çeken en belirgin yönü, az ama öz konuşması ve konuştuğunda ise ikinci bir suale ihtiyaç bırakmayan bir netlikte karşılık vermesidir. O, çoğunlukla muhatabını tüm dikkatiyle dinlemeyi tercih eden bir tavır sergilerdi. Kendisiyle bir konuda istişare edildiğinde, duruma farklı yönlerden bakmayı ihmal etmeyip, olası tüm sonuçları sıralayarak daha doğru olanı tercih hususunda yönlendirmede bulunurdu. Muhatabında yanlış bir kanaat veya davranışa tanık olduğunda bu durumu yok saymayıp usulüne uygun bir şekilde mutlaka düzeltirdi.

Yüksek Lisans ve Doktora ders dönemlerinde Ahmet hocamdan aldığım dersler vasıtasıyla kendisinin ilmi birikimi ve metodolojisinden istifade etme fırsatım oldu. Ahmet hocam Yüksek Lisans derslerinde, İslâm tarihi kaynaklarını yakından tanımamızı sağlayan ve rivayetleri mukayese ederek eleştirel bir bakış geliştirebilmemize imkân sunan son derece verimli bir metotla dersi işlemişti. İzlediği bu usule göre hoca önce Hz. Peygamber dönemine dair tespit ettiği öne çıkan bazı problematik meseleleri haftalara taksim etmiş ve bunlar hakkında başvurulacak temel kaynak ve araştırmaların listesini belirlemişti. Derste işlenecek konu hakkında bir önceki derste herkesin bakıp hazırlanmakla yükümlü olduğu eserleri söylemiş, kendi sorumluluğuna da bir eser almak

suretiyle kaynakları dağıtmıştı. Her hafta hangi öğrencinin hangi kaynağı incelediğini de mutlaka not etmişti. Ders esnasında kronoloji yönüyle en eski olan eserden başlamak üzere her öğrenci, incelediği eserdeki rivayetleri ve kendi düşüncelerini aktarmış, dersin sonunda ise hoca bu rivayetleri değerlendirerek kendi kanaatini ifade etmişti. Her hafta öğrenciye verdiği kaynağı değiştirmek suretiyle dersi takip eden tüm öğrencilerin tespit ettiği kaynak listesindeki eserlerin hepsini görüp incelemesine imkân sağlamıştı. Bir konuya dair temel kaynakların taranması ve rivayetlerin mukayesesinin yapılarak değerlendirilmesini sağlayan bu yöntem ile hoca, aynı zamanda tez hazırlama süreci öncesinde öğrencilerine lisans üstü akademik bir çalışmanın nasıl yapılacağı, rivayetlerdeki çeşitlilik ve benzerliklerin nasıl yorumlanıp tahlil edileceğine dair bir yaklaşım kazandırmıştır. Doktora ders döneminde ise derste okumak için seçilecek eseri, bizlerin de kanaatini alarak belirlemişti. Dersleri, samimiyetle birlikte kendini hissettiren disiplin ve titizliğin hâkim olduğu bir atmosferde, tartışmalı konulara dair merak duygumuzu kamçılayan bir anlatım ve karşılıklı soru-cevap ve değerlendirmeler eşliğinde işlerdi.

Doktora öğrenim sürecimde, rahatsızlığı nedeniyle aradaki fasilalara rağmen Ahmet hocamın danışmanım olması, kendisinden daha fazla istifade etme imkânı ve hocamı daha yakından tanıma fırsatı sağlamıştır. Hocanın kendine mahsus bir sistemi ve düzeni vardır. Onun bu sistematik bakış açısının, kaleme aldığı çalışmalarında, öğrencilerine yaptığı yazılı yönlendirmelerde, yürüttüğü işlerdeki yazışmalarında ve hayatının birçok alanında bir örneğini görmek mümkündür. Yapılacak bir iş, planlanan bir tasarı ya da izah edilecek bir durumu, zihninde gerçekleştirdiği analizin bir neticesi olarak maddeleyerek ifade etmeyi tercih ederdi. Aynı yaklaşımı akademik çalışmalarında da görmek mümkündür. Kendisine değerlendirmesi için bir yazı getirildiğinde onu titizlikle okur ve metin üzerinde gerekli tashihiere muntazam bir şekilde işaret ederdi. Zaman ve ahde vefa konusunda özel bir hassasiyete sahip olup ders ve randevularında buna dikkat ederdi. Çalışmamla ilgili müzakere için bir metinle odasına gittiğimde, metinde o an takıldığımız bir kavram veya bir konu olduğunda onu not alır ve üzerinden vakit geçse bile o konu hakkında bir eser ya da bilgiye ulaşım mutlaka geri dönüş yapardı. Merak duyarak araştırdığım herhangi bir konuyu kendisiyle istişare ettiğimde o andaki heyecanıma eşlik edip beni motive ederdi. Dışarıya akseden ciddi ve vakur duruşun aksine konuşmaya başladığınızda samimi ve mütevazı yaklaşımını ve ne kadar naif bir mizacı olduğunu hemen hissettirirdi. İlmî kişiliğiyle saygı duyulan Ahmet Hoca, tez savunmalarında çalışmanın takdir edilecek yönlerini ifade ettikten sonra çalışmaya katkı sağlayacak tenkitlerini nazik ve ilmî bir üslupla ifade ederdi.

Uzun soluklu bir çalışma ve emekle ortaya çıkan *“İslâm Tarihi ve Medeniyeti Tarihi”* isimli 15 ciltten oluşan eserin *“Râşid Halîfeler Dönemi”* başlıklı 2. cildinin editörlüğünü, Ahmet Önkâl ve Mehmet Ali Kapar hocam yapmıştır. Uzun bir zaman dilimini alan bu proje sürecinde hocalarımla büyük bir titizlikle yürüttükleri bu çalışmaya yakinen tanıklık ettim. Nitekim hem müellifler hem de proje yürütücüsü olan hocamız ve ilgili kurumlarla sağlanan ilişkilerde izledikleri

usûl ve gösterdikleri hassasiyetle sağlıklı ve ilmî disiplinin muhafaza edildiği bir editörlük sürecinin nasıl yürütüldüğünü müşahade etmiş oldum.

Mütevazi bir yapıya sahip olup sadeliği tercih eder, abartılı söylem ve övgüden hoşlanmazdı. Bir gün fakültede odasında çalışırken bir televizyon programına katılması hususunda gelen ısrarcı bir talebi tüm nezaketi ile geri çevirmiş ve ardından prensip gereği televizyon programlarına katılmayı tercih etmediğini söylemiştir. Şahit olduğum zaman diliminde hocamın hayatını tek bir kelime ile ifade etmem istense bu talebe benim pencereden cevabım “itidal” kelimesi olurdu. Nitekim meslektaşları, öğrencileri ve çevresindeki insanlara karşı ilişkilerinde ve hayatını tanzim ederken ölçülü olma düsturu, kendini hissettiren en belirgin yönlerinden biriydi.

Ahmet Hocam'ın adalet ve hakkın teslimi hususundaki duruşu malumdur. Bunun öğrenciye yansıyan küçük bir yönüne işaret etmek gerekirse hoca, her vize-final döneminde mavi kalemle bir sınav cevap kâğıdı hazırlar ve her sorunun cevabını da kendi içinde puanlayarak tek tek kırmızı kalemle altına yazardı. Bir gün sınav zarflarını odasına götürdüğümde hocamın cevap kâğıdı hazırladığına tanık oldum. O kadar muntazam görünüyordu ki dayanamayıp her sınavda bu cevap kâğıdını hazırlayıp hazırlamadığını sordum. Hoca, özellikle öğrenci sayısının arttığı dönemlerde her sınav kâğıdını aynı yaklaşımla okuyup âdil puanlama yapma hususunda cevap kâğıdının olumlu bir etkisinin olduğunu ve öğrenci kendi sınav kâğıdını görmek istediğinde de ona mukayese imkânı tanıyıp soruyla ilgili eksiklerini görme ve öğrenme fırsatı verdiği için böyle bir alışkanlığını yıllardır devam ettirdiğini ifade etmişti. Nitekim O, öğrencisine ve ilme verdiği değer kadar ilme vasıta olan her şeye kıymet verir, gereken özeni gösterir ve israf etmezdi. Masasındaki kalemliginde diğer kalemlerle birlikte iki yönü açılmış kurşun kalemlerini bitene kadar kullanır ve müsvedde kâğıtlarını da kullanılmayacak yeri kalana kadar değerlendirirdi.

İ
S
T
E
M
34/2019

Prof. Dr. Ahmet Önkal'ın İslâm Enstitüsü Döneminde Hazırladığı Bir Kitapçık

Bir gün hocamın her gün derse giderken kullandığı çantasından bir evrak

alırken dosyasında sarı sayfalardan not defteri ebadında kesilerek hazırlanmış Hz. Peygamber (sav) dönemine ait çeşitli rivayetlerin yer aldığı bir kitapçık gördüm. Geçirdiği uzun yıllara şahitlik eden görüntüsü nedeniyle zarar vermekten imtina ederken merakıma yenik düşüp dikkatlice kitapçığın sayfalarını çevirdim. Çok muntazam şekilde hazırlanan kitapçıkta konu başlıkları altında Arapça olarak yazılan konulara dair bir planlama ve çeşitli rivayetleri hatırlatan notlar yer almaktaydı. Dosyasını hocaya teslim ederken kitapçığı sorduğumda ise İslam Enstitüsü yıllarında hazırlandığı eski notları olduğunu ifade etmişti.

Hayata karşı mütevekkil bir duruşu vardı. Ahmet Hocam, rahatsızlığından bir süre önce bir şikâyeti için hastaneye gidip çeşitli testler yaptırmıştı. Aynı hafta hatırını sormak için hocamı odasında ziyaret ettiğim bir esnada telefonu çaldı ve hastaneden aranmıştı. Doktor, test sonuçlarına göre hocanın ertesi gün ameliyata alınması gerektiğini bildirdi. Hocam, basit birkaç testten hiç de beklenmeyen böyle bir netice karşısında, tüm soğukkanlılığıyla ailesinin henüz böyle bir durumdan haberdar olmadığını ve gerekli hazırlıkları yapabilmesi için sadece bir gün süre verilip verilemeyeceğini sormakla yetinmişti. Şahit olduğum bu konuşma anında ben telaşımı gizleyemezken Ahmet Hocam, o mütevekkil gülümsemesiyle bana doktorun söylediklerini aktarıp “*Durumu bir de Mehmet Ali Bey ile istişare edelim ona göre bir karar vereyim*” demişti. Ahmet Önkal ve Mehmet Ali Kapar hocalarımın imrenilesi kadim dostluklarının birçok tezahürüne defalarca şahit olmuşum fakat bu dönem bir başka kalmış gönül dünyamda... Ardından hocam ameliyat olmuş ve bir tedavi süreci sonrasında tekrar aramıza dönmüştü. Nitekim bu dönemde lisans ve lisansüstü derslerine devam etmiş, çeşitli konferans, panel ve sempozyumlara katılmıştır. Bu çalışmalarını yine aynı ciddiyet ve samimiyetle yürüten hoca, hastalığı ve devam eden tedavi sürecini ârizî kabul etmiş ve hayatına normal bir şekilde devam etmiştir. Yüce Allah’ın kendisine bahsettiği ömrü, güç ve tâkatının yettiği son ana kadar ilimle meşguliyet ve öğrencilerine hizmetle geçirmiştir. Kendisi için endişelenip sıhhatini soranlara mütebessim bir çehre ve o vakur duruşuyla “İyiyim hamdolsun” şeklinde yanıt verirdi. Bir kez olsun rahatsızlığı nedeniyle şikâyet ettiğine şahit olmadık. Tedavi süreci ve sonrasında meslektaşları, öğrencileri ve sevenleri hocamı hiç yalnız bırakmadı.

Rahatsızlanıp tedavisinin devam ettiği süreçte Ahmet Hocam özellikle lisans derslerinde öğrencilerin istifade etmesi için “*Muhtasar Siyer-i Nebî*”, “*İslâm Tarihi I*” ve “*İslâm Tarihi II*” başlıklı üç eserden oluşan bir projeyi başlatmış ve vefatına kadar da bu projenin tamamlanması için büyük bir özveriyle çalışmıştır. Anabilim dalı hocalarımızdan Prof. Dr. Mehmet Ali Kapar ve Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken’in İslâm Tarihi I’i; Prof. Dr. Mehmet Bahaüddin Varol, Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken, Prof. Dr. Ahmet Turan Yüksel ve Dr. Öğretim Üyesi Ali Dadan’ın İslâm Tarihi II’yi ve Prof. Dr. Ahmet Önkal’ın da Muhtasar Siyer-i Nebî’yi kaleme alması planlanmıştı. Bu eserlerin tashih ve redaktesini gerçekleştirmem nedeniyle bu proje sürecinde hocamla sık sık görüşme ve birlikte çalışma imkânım oldu. İslâm Tarihi I’in hazırlanma sürecinde içeriğin ilmî tenkitle okunuşundan imlâyâ dönük tashihine, içerikte kullanılan görsellerin seçimin-

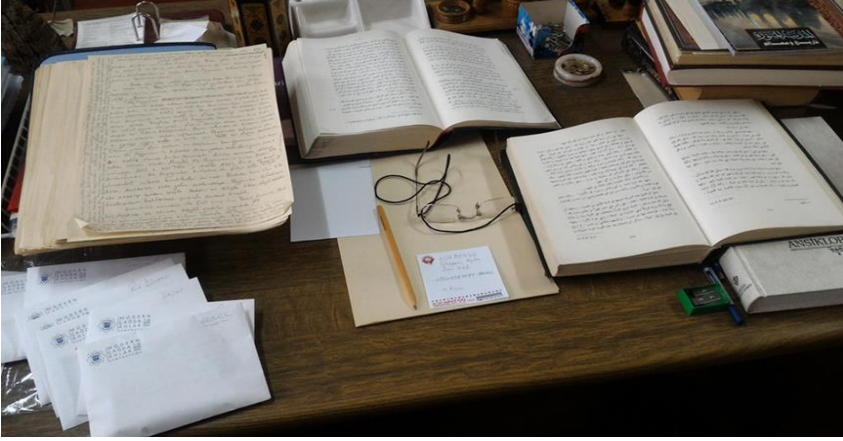
den kitap kapak tasarımına kadar büyük bir titizlikle bizzat ilgilenen hocamla geçirdiğim bu zaman diliminin bana kazandırdıkları ve bıraktığı hatıralarıyla değeri benim için paha biçilmezdir. Nitekim bu çalışma 2018 yılı Nisan ayında yayınlanmıştır.

Bu süreçte aynı zamanda Muhtasar Siyer-i Nebî'nin yazımını da gerçekleştirmeye çalışan hocam, 2018 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında akşam geç vakitlere kadar fakülteodasındaki odasında çalışıyordu. Bu dönemde rahatsızlığı sebebiyle bedenen de zayıflayan hocamın kendini bu kadar yorması bizi endişelendirmişti. Kendisine istirahat etmesini söylediğimizde ise dönem başlamadan eseri tamamlamak istediğini, dersler başladığında daha az vakit ayırabileceği için bu zamanı değerlendirmek istediğini ifade etmişti. Nitekim Ekim ayında rahatsızlığının artması nedeniyle hocamın hicri üçüncü yıla kadar kaleme alabildiği bu çalışma, Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken hocamın editörlüğünde anabilim dalı hocalarımız tarafından devamındaki konuların yazımının tamamlanmasının ardından yayınlanmıştır.

Hocam rahatsızlığının artması nedeniyle raporlu olduğu süreçte bile evde projeye dair çalışmalarını takip etmeye çalışmış, telefonla irtibat kurmak suretiyle İslâm Tarihi II kitabının da yayına hazırlanma sürecini hızlandırmak için gayret sarf etmiştir. Fakat hastalığı şiddetlenince Kasım ayının başında bu görevi Prof. Dr. M. Bahaüddin Varol'a bırakmıştır. Bu çalışma da Bahaüddin hocamın çabalarıyla 2018 yılı Kasım ayında yayınlanmıştır.

Ahmet hocamın rahatsızlığı nedeniyle fakülteden ayrılmadan önce meşgul olduğu son çalışma "Muhtasar Siyer-i Nebî" idi. Fırsat bulduğu her arada yazmaya çalıştığı için de fakülteodasındaki masasının üzerinde, kullandığı eserlerin ilgili sayfaları açık bir şekilde durur ve tam önünde de çalışmasını kaleme aldığı sarı kâğıtlardan oluşan müsveddeleri bulunurdu. Hastalığı nedeniyle tedavisinin kimi zaman evde kimi zaman hastanede devam ettiği ve bir daha fakülteye dönüşünün mümkün olmadığı o son ayrılışında da masası bu haliyle kalmıştı. Nitekim vefatından bir süre önce Ahmet hocam arayıp odanın temizliği ya da havalandırılması gibi durumlarda zarar görmemesi için masasının üzerindeki çalışmasının müsveddelerini ve fişlerini toplayarak muhafaza altına almamı rica etmişti. Bu sebeple hocamın odasına gittiğimde ise masasının üzerinde, son telefon görüşmesinde aldığı notları, açık eserleri, müsveddeleri ve onların üzerinde de gözlüğü vardı. Bu haliyle hocamın fakülteodasındaki odası, sanki birkaç aydır odasına gelmemiş gibi değil de dersteymiş de bitirip gelecekmiş gibiydi. Evrakları muhafaza altına almakla birlikte döndüğünde kendisine zorluk olmasın, düzeni bozulması diye eserlerini olduğu gibi öylece bırakarak odasından çıkmıştım.

Prof. Dr. Ahmet Önkal'ın Masası ve *Muhtasar Siyer-i Nebî*'nin Müsveddeleri

Hocamla son görüşmem vefatının bir hafta öncesinde memlekete gidecek olmam sebebiyle kendisini hastanede ziyaret etmem vesilesiyle olmuştu. Mehmet Ali Hocam'la gerçekleştirdiğimiz bu ziyarette hocamı çok iyi görmüştüm. Uzun zamandır hiç olmadığı kadar dinç hali ve mütebessim çehresiyle beni her zamanki gibi duayla uğurlamıştı. Konya'ya dönüşümden kısa bir süre sonra 22 Şubat 2019 tarihinde Hocam aramızdan ayrıldı. Allah (cc) ondan razı olsun, mekânı cennet olsun. Yüce Rabbim, çok sevdiği, ömrü boyunca heyecan ve muhabbetle bizzat yaşayarak anlattığı Rasûlullah'a (sav) komşu eylesin.

Prof. Dr. Ahmet Önkal'ın Fakülte'deki Odasının Son Görünümü

İspanya-Marbella, Kral Abdülaziz Camii (8 Aralık 2011)

İspanya-Marbella(8Aralık2011)

İspanya-Marbella, Puerto Banus (8 Aralık 2011)

İspanya-Cebel-i Târik (8 Aralık 2011)

Bosna Hersek (26 Haziran 2013)

Prof. Dr. Ahmet Önkal Hocam ile Hep Birlikte Öğle Yemeği (Ağustos 2018)